

anotácie

TURCSÁNY, Juraj a kol. *Svätý Jur 1209-2009 : Dejiny písané vínom.*
Svätý Jur : Mesto Svätý Jur, 2009, 256 s.,
ISBN 978-80-970198-5-3.

Daniel Gahér (anot.)

V minulom roku (2009) sme si pripomenuli 800. výročie prvej písomnej správy o meste Svätý Jur. Pri tejto príležitosti vyšla kniha zachytávajúca dejiny mesta od praveku po súčasnosť. Zostavovateľom diela je Juraj Turcsány, ktorý sa ako riaditeľ Štátneho archívu v Bratislave (pobočka Modra) venuje regionálnym dejinám miest a obcí na západnom Slovensku a predovšetkým dejinám vinohradníctva. Autorský kolektív bol zostavený najmä z mladšej generácie historikov, archivárov a archeológov, ktorí sa zaoberajú dejinami malokarpatského regiónu.

Ako už napovedá samotný podnázov – „*Dejiny písané vínom*“, vinohradníctvo a život vinohradníkov je ústrednou témou knihy, ktorá má svoje zastúpenie v každej kapitole. Vývoj vinohradníctva je zachytený už od 13. storočia, kedy sa zachovali prvé zmienky o pestovaní viniča v chotári Svätého Jura. V rámci dejín mesta, ktoré sú zostavené chronologicky, sú zapracované aj tri kapitoly, ktoré nepatria priamo do tohto konceptu. Je to napríklad zaujímavá spracovaná kapitola „*Jeden rok v živote mestečka*“ od Márie Novákovej, ktorej obsahom je preklad nemecky písanej zápisnice zo zasadnutí mestskej rady vo Svätom Jure z rokov 1619-1620. Ďalšia kapitola vybočujúca z obvyklého chronologického spracovania dejín má názov „*Svätojurské rody v pomoháčskom období*“, v ktorej autori Frederik Federmayer a Michal Duchoň spracovali výsledky viacročného skúmania meštianskych rodov vo Svätom Jure, Pezinku a Modre. Do textu zakomponovali aj genealogické tabuľky najvýznamnejších rodov s ich pečatami. Poslednou v tomto rade je kapitola od Matúša Turcsányho, ktorý spracoval súčasné svätojurské vinohradníctvo a vinárstvo. Zaoberá sa tu najmä odrodovou skladbou, súčasnými problémami vinárstva a v krátkych medailónikoch prezentuje aj niektorých významných vinárov zo Svätého Jura.

V rámci kapitol venovaných vinohradníctvu, vzhľadu mesta, životu jeho obyvateľov bol použitý bohatý fotografický materiál z Literárneho a vlastivedného múzea vo Svätom Jure a taktiež zo súkromných archívov. Zvláštna pozornosť bola v rámci fotografickej dokumentácie venovaná aj historickým budovám mesta a ich vzhľadu v minulosti, význačným obyvateľom ale aj každodennému životu Svätojurčanov, pomocou ktorých môže čitateľ sledovať premeny mesta od konca 19. storočia. Zaujímavými sú rovnako staršie mapové zobrazenia Svätého Jura (od 17. storočia), ktoré zobrazujú aj jeho širšie okolie. Na záver je súčasťou publikácie zoznam nemeckých chotárných názvov mesta Svätý Jur spolu so zoznamom svätojurských richtárov od roku 1472 po súčasnosť.

Cieľom zostavovateľa a celého autorského kolektívu bolo spracovať dejiny Svätého Jura nielen pre jeho rodákov ale aj pre tých, ktorí sa zaujímajú o dejiny vinohradníctva a vinárstva a všeobecne o históriu kraja pod Malými Karpatmi. Spracovanie textovej stránky publikácie s početným obrázkovým a fotografickým materiálom ju predurčuje k tomu, aby bola prítiahľivá pre širší okruh čitateľov.

RADY, Martyn; VESZPRÉMY, László (ed.). *Anonymi Bele Regis Notarii Gesta Hungarorum* a BAK, János M.; RADY, Martyn (ed.). *Magistri Rogerii Epistola in Miserabile Carmen super Destructione Regni Hungarie per Tartaros Facta*. Budapest : Central European University Press, 2010, 1. vyd., 268 s., ISBN 978-963-9776-95-1.

Zuzana Orságová (anot.)

Najnovší prírastok v rámci série pramenných edícií (CEMT – Central European Medieval Texts), pripravovanej Katedrou stredovekých štúdií na Central European University v Budapešti a jej externými spolupracovníkmi, zahŕňa spracovania hneď dvoch prameňov: *Gesta Hungarorum* anonymného notára uhorského panovníka (Bela III.) a *Carmen Miserabile* varadínskeho kanonika Rogeria. Tieto na prvý pohľad tematicky i formálne značne rozdielne diela však podľa autorov edície majú i čosi spoločné: kanonik Rogerius sa narodil v čase, kedy boli *Gesta* spísané – okrem toho tatársky vpád ako kľúčová udalosť *Carmen Miserabile* predznamenal obnovu („znovuzaloženie“) kráľovstva, ktoré vzniklo práve v období, kedy končí príbeh anonymného notára.

Diela uvádza stručný predhovor editorov a zoznam používaných skratiek, následne autori (v prvom prípade Martyn Rady, University College London and László Veszprémy, Inštitút vojenskej histórie, Budapešť) uvádzajú prvý edovaný prameň: *Gesta Hungarorum*. Text predchádza zoznam máp a ilustrácií, kópia prvej strany manuskriptu a vlastný úvod. V ňom editori predstavujú pozadie vzniku prameňa, jeho možného autora, hodnotia jeho metódy, obsah textu a jeho následnú recepciu. Úvod sa taktiež venuje opisu manuskriptu prameňa. Nasleduje samotné dielo – latinský originál a anglický preklad s poznámkovým aparátom.

Druhú časť otvára rovnako úvod ku *Carmen Miserabile* a kópia prvej strany manuskriptu. Opäť sa editori (tentoraz Martyn Rady a János M. Bak, CEU, emeritný profesor) vyjadrujú k autorstvu (prirodzene už oveľa konkrétnejšie), obsahu a forme prameňa, ktorý nasleduje v rovnakej úprave ako v prípade *Gesta Hungarorum*. Posledné riadky diela kanonika Rogeria zároveň uzatvárajú textovú časť – nasleduje zoznam predošlých edícií oboch prameňov, štruktúrovaný zoznam literatúry, menný a miestny register, a napokon zoznam geografických názvov v ich latinskom variante, uvedenom v prameňoch, ekvivalentoch v ďalších príslušných jazykoch a forme, ktorá sa používa dodnes (napr. *Gesta* uvádzajú Stumtey, maď. Sempte, nem. Schintau, dnes používaná slovenská forma Šintava).

Ako už bolo spomenuté, edícia *Gesta Hungarorum* a *Carmen Miserabile* je súčasťou väčšej série, v rámci ktorej už boli publikovaná štyri iné stredoeurópske stredoveké pramene (Šimon z Kézy, Tomáš zo Splitu, autobiografia Karola IV. a *Gesta principum Polonorum*) Zámerom kolektívu editorov je v nastúpenom trende pokračovať a v budúcnosti pripraviť vydania ďalších kľúčových textov: *Kosmovej*, *Českej* či *Veľkopolskej kroniky*. Momentálne sa však pracuje predovšetkým na nasledujúcej edícii, ktorou budú vybrané životy svätých z 10. až 13. storočia (*Holy Rulers, Hermits, Bishops and Abbots of Medieval Central Europe*, pripravujú Gábor Klaniczay, CEU a ELTE a Cristian Gaşpar, CEU).